

Läsnyckel

Finnar och vårtor – den kliande sanningen om huden

Text: Alex Woolf

Översättning: Leif Jacobsen

Finnar och vårtor – Den kliande sanningen om huden är en lättläst faktabok i serien *Fokus på Fakta*. Boken är placerad på Hegas läsnivå 5. Den har ganska många svåra ord och passar därför dig som är en van läsare på nio år eller mer.

Boken finns både som tryckt bok, ljudbok, bok med CD och som talbok (DAISY). Den är rikt illustrerad, med färgglada och humoristiska bilder på varje uppslag.

Innan du läser

Titta på bokens framsida. Vad tror du att killen på bilden tänker när han ser sig i spegeln? Vad kan det vara för prickar som han har i ansiktet? Hur känner han för prickarna, tror du? Vänd på boken. Här ser vi en tjej som också har en sorts prickar på huden, men det verkar vara en annan sorts prickar, eller vad tror du? Tycker du att hon verkar reagera på samma sätt som killen? Varför eller varför inte?

I den här boken finns det en del svåra ord och begrepp. Titta gärna på ordlistan på sidan 30–32 i boken. Om du bekantar dig med de svåra orden och vet på ett ungefär vad de betyder, blir det lättare för dig att hänga med i boken när du läser.

Titta på sidan fyra. Här finns en innehållsförteckning över vad boken handlar om. Vad vet du redan om huden, och vad skulle du vilja veta? Skriv gärna ner några punkter, med sådant du vill lära dig.

Medan du läser

Hudens olika lager

Huden är tjockare byggd på vissa delar av kroppen. Fundera kring vilka delar det kan vara som huden är tjockare på och varför det är så? Kan det vara bra på något sätt? Diskutera med en kompis!

Svett och gåshud

Människans temperatur är ungefär 37 grader när man är frisk. Vad heter redskapet som vi kan mäta kroppstemperaturen med? Har du någon gång haft för hög, eller för låg, kroppstemperatur? Hur många grader hade du då? Vet du varför temperaturen hade förändrats den gången?

Diskutera tillsammans med en kompis: Om du är jättevarm och svettig en sommardag – hur kan du göra för att svalka av kroppen? Om du fryser och huttrar en kall vinterdag – på vilka sätt kan du hjälpa kroppen att bli varm igen?

Varför får vi akne?

Titta på bilderna av killen i grön tröja. Honom känner du igen, eller hur? Var har du sett honom förut? Nu kan du läsa om vad det är för sorts prickar han har och varför han kanske inte är så glad över att ha dem!

Varför tror du att det kan vara jobbigt, eller kanske pinsamt, att ha akne? Var på kroppen tror du att det är jobbigast att få finnar, och varför?

Blåsor, förhårdnader och liktornar

Har du fått blåsor på händer eller fötter någon gång? Hur kändes det? Hur lång tid tog det innan blåsorna försvann? Vad kan man göra för att lindra blåsor, om de t ex sitter på fötterna och känns när man går? Prata gärna tillsammans, två och två.

Sår, ärr och blåmärken

Säkert har du någon gång fått ett sår på kroppen! Hur brukar du göra när du råkar göra dig illa så att du blöder? Hur brukar du göra för att få mindre ont när du har slagit dig? Finns det något som hjälper när man har fått ett blåmärke?

Har du någon gång slagit dig eller skadat dig så att du behövde åka till sjukhuset? Vad hade hänt då? Berätta gärna hur sjukhuspersonalen gjorde för att hjälpa dig! Hur lång tid tog det innan huden var hel igen?

Om du ser någon som skadat sig allvarligt så att du måste ringa akut till sjukhuset – vet du vilket telefonnummer som man ska ringa då? Prata två och två om hur man gör för att få snabb hjälp vid allvarliga skador – och hur man vet när det är allvarligt!

Svamp och vårtor

Titta på bilderna på sidan 16. Det ser ganska roligt ut, eller hur? Hur ser det ut på riktigt när man får fotsvamp, tror du? Diskutera gärna med en kompis.

Har du fått vårtor på fötterna någon gång? På vilka platser är det vanligt att man "smittas" av fotvårtor, tror du? Vet du hur man kan skydda sig mot att få vårtor?

Hudutslag

Eksem kan man få på huden om man är allergisk mot något. Har du någon sorts eksem? Vet du vad eksemet beror på – vad, i så fall? Vad kan man göra för att eksemen ska mildras eller rent av få dem att försvinna helt? Om du själv har eksem – hur gör du?

Har du haft vattkoppor? Hur var det då, hade du många prickar eller bara några? Hur såg de ut? Kliade prickarna? Gjorde du något för att lindra klådan – vad i så fall? Hur lång tid tog det innan prickarna försvann?

Fräknar, leverfläckar och födelsemärken

Varför tror du att det är viktigt att hålla koll på födelsemärken och gå till doktorn om de förändras i utseendet? På vilket sätt kan ett födelsemärke vara farligt?

Titta på bilden på sidan 20 av tjejen i blå tröja. Henne känner vi igen från bokens baksida! Hur får man fräknar, tror du? Fundera gärna vidare på varför bara vissa människor får fräknar, och inte alla. Vad skulle det kunna bero på, tror du?

Hudfärg

Hur kommer det sig att olika människors hud kan ha olika färger? Kan vissa hudfärger vara speciellt bra att ha i olika delar av världen, tror du? På vilket sätt i så fall?

Varför ska man vara försiktig med sin hud när man är ute i solen tror du? Hur brukar du göra för att skydda huden mot solen? Kan solens strålar och ljus också vara bra för oss? På vilket sätt i så fall?

Tror du att solen är lika farlig här i Sverige som utomlands? Finns det tider på dagen då man ska akta sig extra mycket eller behöver man alltid skydda sig lika mycket för solen oavsett vilken tid på dagen det är? Prata gärna tillsammans i grupper eller i helklass.

Bett och stick

Vilken årstid är det vanligt att man får bett och stick på kroppen? Har du fått något bett eller stick någon gång? Vet du vilket djur det var som stack dig? Hur kändes det?

Vet du varför tex myggor suger blod? Är det både honmyggor och hanmyggor som suger blod? Ta gärna reda på mer fakta om myggor och andra djur som sticker och suger blod! Du kan låna en bok på biblioteket eller söka information på internet!

Vad kan man göra mot kliande insektsbett för att lindra klådan? Hur brukar du göra för att få dem att klia mindre?

Djurens skinn

Vissa djur kan kamouflera sig med sitt skinn! Vad betyder kamouflera? Hur gör djuren då? Känner du till något djur som kan kamouflera sig? Om inte – sök gärna information om till exempel kameleonten eller bläckfisken!

Vad är kaskeloten för slags djur? Ta reda på mer om djuret med den tjockaste huden av alla! Varför tror du att just den behöver ha så tjock hud? På vilket sätt är den tjocka huden bra för kaskeloten?

Hur går det till när taggagamen dricker med sina fötter? Dricker den då inte alls med sin mun? Leta fakta om taggagamen för att få reda på mer!

Till dessa uppgifter behöver du titta i faktaböcker på biblioteket, eller söka på internet. Gör det gärna tillsammans med en kompis!

Varför skrynklas vi?

Alla får rynkor när vi blir äldre. Är det fint med rynkor, tycker du? Varför eller varför inte? Titta på faktarutan längst ner i hörnet på sidan 29. Varför tror du att många människor vill undvika att få rynkor? Diskutera tillsammans med en kompis.

Efter läsningen

Vad tyckte du om den här boken? Vad visste du om huden innan du läste den? Stämde det du redan visste med vad som stod i boken tyckte du? Varför eller varför inte? Lärde du dig något nytt? Var det något du tyckte var konstigt eller svårt att förstå? Diskutera med en kompis.

Finnar och vårtor: den kliande sanningen om huden är en faktabok! Vad innebär det? Vet du vad skillnaden är mellan en faktabok och en skönlitterär bok? Hur vet man att det är en faktabok man läser och inte en skönlitterär – och tvärtom? Diskutera tillsammans i klassen.

Fanns det något i boken som du tyckte var extra intressant och som du skulle vilja lära dig mer om? Titta på bokens innehållsförteckning (på sidan fyra) och välj ut det kapitel som intresserade dig mest. Nu kan du fördjupa dig i det ämne du har valt genom att söka efter mer information om det! Du kan antingen jobba ensam eller tillsammans med en kompis. På ditt bibliotek finns flera olika böcker om kroppen som du kan titta i. När du har tittat i några olika böcker så vet du säkert mycket mer om ämnet du valt. Sök även på internet och se om du kan hitta mer information där.

Sammanfatta det ni hittar med både text och bilder, precis som i boken! Ni väljer själva om ni vill rita egna bilder eller skriva ut färdiga bilder. Gör gärna en liten utställning i

klassrummet med era arbeten. Genom att ta del av klasskompisarnas arbeten, eller kanske redovisa för varandra vad ni lärt er om era olika områden, så lär ni er mycket mer.

När man letar efter information om någonting brukar man söka på internet eller/och titta i faktaböcker. Det finns massor av information överallt. En sökning på internet kan ge flera miljoner träffar, och om varje ämne finns det flera olika böcker. Hur vet man vilken källa som är bäst? Kan man lita på att allt som man läser är sant? Hur brukar du göra – brukar du kolla om informationen stämmer eller lita på att det du hittar är sant? Hur gör man för att ta reda på om det som står är sant eller inte? Kan man lita mer på det som står i en faktabok än på internet – varför eller varför inte? Diskutera tillsammans i grupper!

På UR skola finns många bra, korta filmer som handlar om källkritik – det vill säga att inte tro på allt man läser, ser och hör. Titta gärna på någon av dem tillsammans i klassen!

På skolverkets hemsida finns det smarta checklistor för källkritik som kan laddas ner och skrivas ut. Använd gärna dem i klassen! Checklistorna finns på denna länk:

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/resurser-for-larande/kollakallan/kallkritik/lathund-1.151074>

Vill du läsa fler lättlästa faktaböcker om kroppen? I så fall ska du läsa boken *Bajs och fisar – den stinkande sanningen om matsmältningen!*

Om det skrivs fler, liknande, enkla faktaböcker – vad skulle du vilja att nästa bok handlar om, och varför? Vilket ämne skulle du vilja lära dig mer om?

Hegas arbetsmaterial kallar vi Läsnycklar – med fokus på samtal och bearbetning. Vi vill att böckerna ska räcka länge och att läsaren ska aktiveras på olika sätt och på olika plan. Ibland fokuserar Läsnyckeln mest på innehållet, ibland mer på genren, språket eller formen, det beror på vilken titel det gäller.

Välj ut frågor och uppgifter utefter vad som passar din klass/barngrupp. Jobbar du med yngre barn får förstås skriv-uppgifter förvandlas till något annat. Uppgifterna kan användas individuellt eller gemensamt i t ex boksamtal. Antingen jobbar ni med dem under läsningens gång eller efteråt. Svaren på de flesta frågorna finns i texten – det finns inget facit i den här Läsnyckeln.

Mycket läsnöje!